

ספר
תבואת השדה
השלם

דיני הפרשת חלה

הלכות פסוקות
ע"פ הכרעת רבותינו הראשונים והאחרונים,
ובפרט על פי הכרעת רבינו הרמב"ם ז"ל
ומרן השולחן ערוך זיע"א

חיברתיו בחמלת ה' עלי
שניאור ז. בלאאמו"ר הרה"ג ישראל שליט"א רווח
רב אזורי במ.א. גזר ורב קהילת משכן התורה, אלעד
וראש המכון המכון למצוות התלויות בארץ
ומח"ס "קצירת השדה" "שביתת השדה"
"חלקת השדה" "תולעת שני" ועוד

בהוצאת

שנת תשע"ז

הספר נכתב בדיבוק חברים
עם הרה"ג רבי משה לנראו שליט"א

ונערך בסיוע והשתתפות
צוות המחלקה התורנית של
"המכון למצוות התלויות בארץ"

הספר יו"ל בסיוע משרד התרבות - מינהל התרבות

©

כל הזכויות שמורות

המכון למצוות התלויות בארץ
ת.ד. 176 אלעד מיקוד: 4081003
טלפון: 03-9030580 פקס: 03-9030891
דוא"ל: macon1@bezeqint.net

י עיצוב י עימוד י פרסום

יהודה הפקות

03-6187365

תוכן העניינים

מפתח מפורט בסוף הספר

בשער הספר

תבואת השדה השלם - דיני הפרשת חלה

פרק א	חובת הפרשת חלה.....	יא
פרק ב	פרטי דיני חלה בגבולות השונים בארץ ובחו"ל.....	מה
פרק ג	המינים החייבים והפטורים וצירופי עיסות.....	פה
פרק ד	שיעור החייב בהפרשת חלה, דין עיסה העשויה להיחלק, וכמות החלה שיש להפריש.....	קמ
פרק ה	סוגי העיסות החייבות בחלה.....	קעח
פרק ו	זמן חיוב חלה והזמן הראוי להפרשת חלה.....	ריז
פרק ז	מי הוא הראוי להפריש חלה.....	רלו
פרק ח	דין הברכה וקריאת שם לחלה.....	רסט
פרק ט	סדר ההפרשה הלכה למעשה ושריפת החלה לאחר הפרשתה.....	רצה
פרק י	הפרשת חלה בשבת וביום טוב.....	שיז
פרק יא	דיני עיסות הפטורות מחלה מחמת בעלות, גלגול, מטרת העיסה ועוד.....	שסו
פרק יב	הלכות כלליות בהפרשת חלה ודיני תערובות ובליעות בחלה.....	שפג
	אינדקס ותוכן עניינים מפורט.....	תכה

ההסכמות לסדרת ספרי "השדה"
נתקבלו מגדולי דורינו זצוק"ל ויבדל"א
מחכמי ופוסקי הדור שליט"א, ונדפסו
בספרים הקודמים, קחם משם ויערב לך

תַּפְּלָה וְתַהֲלָה

מִלֵּא פִי תְהִלּוֹת, וּלְשׁוֹנִי תְהִיגָה רִנָּנוֹת, לְמַהֲלֵל בְּכָל תְּשׁוּבָחוֹת,
לְאֵל הַגּוֹתֵן תְּנוּבוֹת, לְכָל רַגְבֵי אֲדָמוֹת, בְּמִטְעִים וּבְשׂוֹדוֹת
שִׁפְתֵי יְהוָה בְּתַפְּלָה, בְּשִׁיר רִנָּה וְתַהֲלָה, לְאֵל גּוֹרֵא עֲלִילָה,
יְדֵי וְרַגְלֵי אָנִיעַ, וְכָל גּוֹפֵי יָדִיעַ, בְּקִדְשָׁה דָתֵת וְזִיעַ
בְּעִזְמוֹדֵי תוֹךְ קַהֲלָה, תַּפְּלֵ תַחֲנֹתֵי לְפָנֶיךָ, עֲלִינוּ בְּנֵי עַמֶּךָ
בְּשִׁפְעֵ תֵן בְּרַכְתֶּךָ, לְעַם הַנִּבְחָר מְאֻמּוֹתֶיךָ, הַמְקִיִּים אֶת מְצֻוֹתֶיךָ
אָנָּה בָּרַב חֶסֶדְךָ, הָרַם יְמִינְךָ, הִסֵּר חֲרוֹן אַפֶּיךָ,
שְׁלַח לָהֶם אֶת מְשִׁיחֶךָ, הַשִּׁיבֵם אֶל גּוֹה קִדְשֶׁךָ, בְּהַר גִּבְלֹתֶךָ
ע"ה ש.ז.ר. ס"ט

בשער הספר

יום רביעי ארבעה ועשרים יום לחודש תשרי תשע"ז

אדם חלתו של עולם היה בשביל שגרמה לו ליטמא נתחייבה מחלה:
מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מב

שנו רבותינו, על שלש עבירות נשים מתות בשעת לדתן, על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהרלקת הנר, ושלש מצות הללו מן התורה הן... וחלה מנין, שנאמר ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה (במדבר טו ב)... ומצות חלה למה, לפי שאדם היה חלתו של עולם, ובאתה חוה וטימאתהו, אמר הקדוש ברוך הוא נתתן לה מצות חלה, שיתכפר לה על חלתו של עולם שטימאתהו, ומנין שהיה אדם חלתו של עולם, כך שנו רבותינו, כיון שהאשה נותנת מים בעיסה היא מגבהת חלתה, כך עשה הקדוש ברוך הוא, אמר ר' יוסי בן קצרתא כיון שנתן הקדוש ברוך הוא מים על האדמה, מיד הגביה חלתו אדם מן האדמה, שכך הוא אומר ואר יעלה מן הארץ (בראשית ב ו), מיד וייצר ה' אלהים וגו' (בראשית ב ז).

מדרש תנחומא (בובר) פרשת נח

הנה מן הדברים דלעיל מבואר, שלאדם היה גדר של "חלה" וממילא יש לומר שלעולם יש גדר של "עיסה", וכן הדברים מבוארים במדרש הנז' שהשוו את מעשה הקב"ה בבריאת העולם, למעשה האשה ביצירת החלה, וההשוואה היא נתינת המים, שכשם שהאשה לאחר נתינת המים, מגבהת את החלה, כך היו מעשיו של הקב"ה שכאשר נתן מים על האדמה, הגביה חלה מן האדמה וזה את האדם.

אלא שיש להבין, שלכאורה תנאי בסיסי הוא כדי להתחייב בחלה, והיא הגלגול כלומר לישת העיסה, ואין די בנתינת מים ללא גיבול, וכמבואר בפנים הספר במקומו, ואם כן הארץ איננה עיסה כדי להתחייב בחלה? זאת ועוד האם אדם הראשון היה חלה מכל אדמת העולם? האם העולם כולו הפך לעיסה אחת, ואם לאו אלא ממקום אחד, ומשם יצר את האדם, אם כן שאר המקומות כאשר יתגבלו בהמשך, יהיו טבל, והיאך תוקנו מטבלין?

ומצאתי לרבינו חסידא ופרישא הגאון בעל אור החיים הקדוש שכתב (בראשית ב, פס' ה) שהקשה מה כוונת הכתוב באומרו "ואדם אין"? ועוד הקשה למה חזר ואמר, וייצר וגו' עפר וגו', והרי כבר השמיענו הכתוב ביום ברא אלו' אדם, ואם בא להשמיענו שייצרו מן העפר, היה כותב כבר שם, ביום ברא וגו' אדם מן העפר, אולם למה חזר וכתבו כאן? ועל כך השיב רבינו אור החיים, על פי המבואר לעיל שאדם הראשון חלתו של עולם היה, ועל פי זה הוסיף את אשר שנינו במשנה במס' חלה שהמפריש חלתו קמח, איננה חלה, ולפי"ז כתב בזה"ל: שאין מציאות לארץ להוציא ממנה צמחים זולת על ידי השקאת הארץ, וזה הוא גלגול בעיסה ומעתה כל צמחי האדמה אסורים קודם שהורמה ממנה חלה שהוא יצירת האדם, כי האדמה נתחייבה בחלה וכל זמן שלא הורמה חלתה טבל היא, והוא שאמר הכתוב כאן

וכל שיח השדה טרם יהיה וגו' וכל עשב וגו' טרם יצמח כי לא המטייר ביום השלישי לארץ להוציאם אלא הארץ נתעברה מהם במאמרו יתברך אבל לא יצאו, והטעם הוא להיות שאדם אין שהוא החלה של הארץ, ואמר התיקון שעשה ה' להוציא הצמחים ואד יעלה מן הארץ וגלגל את כל עפר העולם כאומרו והשקה את כל וגו' וייצר ה' וגו' את האדם עפר וגו' זו היא הרמת החלה, אחר שנתחייבה כל הארץ בחלה והרים ה' חלה זו הותרה כל הארץ וצמחיה, ואם היה מגלגל במים חלק אחד מהארץ לא היה יוצא מכלל טבל אלא החלק שנתגלגל. עכ"ד. הרי שהוא זצ"ל אכן ביאר כי אכן היה גלגול יחד עם המים, ולא במקום אחד, אלא את כל העולם כולו, עד שנהפכו לעיסה אחת, ומכל היצירה המשובחת הזו, הוציא חלה אחת שהיא קודם, והוא האדם, ואזי העולם כולו וכל הצמחים ושאר דברים שבו הותרו לשימוש לבני האדם כי באו על תיקונן.

ואגב, ראה מה שהוסיף שם באוה"ח הקדוש, שהעפר שממנו נוצר האדם הוא מאדמת העולם, אך לא מאדמת גן עדן, כי אדמת גן עדן, לא הוצרך להרים ממנה חלה, כי כולה קודש, ושם הקב"ה כבר נטע קודם בריאת האדם, והכינה לאדם שכאמור היה חלה שהוא קודש, והוא יאכל מגן עדן שהוא קודש והוי ככהן האוכל בתרומה.

וכעין זה מצאתי כתוב באלשיך הקדוש, בפרק כד עה"פ ויבאה יצחק האהלה שרה אמו, והביא שם ארבעת הדברים שנתייחדו לשרה ורבקה, ובתו"ד כתב שם: "ואחשוב כי חומרו של אדם היתה חלתו של עולם, והוא כמו שאמרו חכמינו ז"ל (שם) על פסוק ואד יעלה מן הארץ וכו' וייצר וכו', אמרו רבותינו ז"ל כאשה שמקשקשת עיסתה במים ומפרשת חלתה, כן ואד יעלה מן הארץ וכו' והשקה וכו', ומהעפר השרוי במים נטל וייצר את האדם. הנה כי עפר שממנו נברא אדם נתייחס להפרשת חלה, והוא הוראת היות מין האדם בערך כל הארץ וצאצאיה, כחלה בערך כל שאר העיסה. כי היא קדש ושאר העיסה חול, ושאין הנאה מכל הארץ עד יברא אדם כאשר אין נהנים מהעיסה עד הפריש חלתה. ועל כן ממקום כפרתו נברא - הוא מקום המזבח כנגד שער השמים - כי שם קדושת השכינה והוא טוב הארץ, ומשם נוטל חלתו של עולם קדש לה'. והנה חוה היסבה עכירות החומר ומיתתו והפסדו, על כן תתקן במצות חלה". הנה גם מדבריו מבואר כעין הדברים הנז' לעיל באוה"ח הקד', שמכל העפר לאחר השקייטו, ניטלה החלה, אלא שמציין שמקום הנטילה היה ממקום כפרתו וזה ממקום המזבח.

והנה מלבד תיקון עוון זה על ידי חוה אמנו, באמצעות הפרשת חלה מן העיסה, מצאנו על כך דבר נוסף שבא לתקן עוון זה, והוא אומרו בפרק ג (פ"ט) "אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונו והרנך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך" ואמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי שבת פ"ב ה"ו ובראשית רבה ז' ג) על שלש מצות מיוחדות לאשה, נדה וחלה והדלקת הנר, היא הפסידה חלתו של עולם תפריש חלה, היא כבתה נרו של עולם תדליק את הנר, היא שפכה דמו של עולם תשמור דם נדה. ע"כ. ובאלשיך הקדוש עה"פ שם מבאר היאך עושה שלשה דברים מדבר אחד, ובתו"ד כתב שם, "ועל מה שקלקלה חלתו של עולם, הוא האדם שהופרש

כחלה מן האדמה, תצטער בחבליה בהפריש הולד מבטנה כחלה הפורשת מן העיסה, וכיצירת האדם שהופרש מן האדמה כי תלד בצירים וחבלים". כלומר היוצא מדבריו כי גם האשה כאשר יולדת מפרישה חלה מביטנה כחלה מן העיסה וכאדם שניטל מן האדמה.

ואמרת להוסיף, כי גם האשה ניטלה מן האדם, ולא כייצור בפני עצמו, וגם לא מן העפר, ומצאנו ביאורים שונים ברבותינו האחרונים, וראה מה שביאר רבינו אוה"ח הקדוש (בראשית פרק ב) ז"ל: ויש לנו לחקור זאת לאיזה טעם ברא ה' האשה בגוף האדם ממש ולא בראה בריה בפני עצמה מן העפר כמו שברא הזכר. ונראה כי בזה גילה דעתו יתברך כי יש הפרש בין הכנת זיווג האנושי מזיווג הבהמי כי זיווג הבהמי פועל פעולת ההזרעה בכל נקבה אשר תזדמן לפניו, והגם שאמר הכתוב בסוג זה גם כן זכר ונקבה לא שיתחייב כל זכר להכיר נקבתו כל שממינו היא כל אשר יזדמן לפניו ממינו הרי הוא רשאי ואין רישום וייחוד לנקבת זכר בבהמי לומר זו פרתו של שור זה וזו פרתו וגו', מה שאין כן האדם שלא מלבד שמובדל בבחינת המין אלא גם מובדל בפרטי המין כי כל אחד יש לו בת זוגו בפני עצמו, ולזה נתחכם ה' לבנות בת זוגו של האדם מעצמיו לומר כי זו בשר מבשרו. ולזה כשהזהיר על העריות רשם כינוי העריות אל הזכרים כאומרו (ויקרא י"ח) ערות אביך ערות אחי אביך וגו' הרי שהגם שאינו מצווה אלא על הנקבות מיוחד הדבר אל הזכרים והבן, עכ"ל.

ובעניותי חשבתי עוד לומר, בשני אופנים שונים, על יסוד הדברים דלעיל, שאמנם האדם קודש הוא שהופרש כחלה מן העפר, אלא שהאשה אף היא קודש שהוצא ממנו ממש וכעין "מעשר מן המעשר" [ולא כחלה, שהרי הוא כבר היה חלה מתוקנת ואין צריך הפרשה נוספת], אלא שהיא כידוע העטרה על ראש בעלה, כי הוא עיקר הזיווג, והיא העטרה וכמאמר הכתוב במשלי "אשת חיל עטרת בעלה". וכבר כתב רבי יצחק עראמה בספרו בירווי המידות (פר' לך לך השער השמונה עשר אות ד) שכאשר הבעל מתגדל העטרה שהיא האשה מתגדלת עמו, אולם כאשר האשה גדלה, והבעל לא, היא איננה מושכת אותו אחריה, כי היא איננה העיקר אצל הזיווג. כלומר שניהם קדושים, אולם העיקרי הוא האדם שתיקן כחלה את כל העולם, ואף היא קודש שיצאה מגוף הקודש, אלא שהוא עיקר אצל הזיווג.

ועוד אמרתי, שהגם שהאדם הוא חלה שתיקנה את כל העולם, מכל מקום, בכל עיסה לאחר שתיקנה, איננה צריכה תיקון נוסף, כי בזה באה אל סיומה כעיסה. אך אדם הראשון, הופרש כעפר משאר העפר, אך שוב נהיה "פנים חדשות" שהרי נפח באפיו נשמת חיים, אם כן חל עליו חיוב מחדש, ויש להפריש ממנו חלה, ועל כן זו האשה ששוב הופרשה ממנו בשר מבשרו ועצם מעצמיו, והיא כחלה המופרשת מן העיסה, ואף האשה וכל הדורות הבאים אחריה, כל אחת היא "פנים חדשות" ומכל אחת מופרשת החלה באמצעות הולד המופרש ויוצא ממנה ממש וכמבואר לעיל מהאלשיך הקד', ועל כן יצאה היא ממנו ממש, כי חלה מופרשת מן העיסה עצמה, ודוק.

ישמח האופה ותגל האשה בבואם לקיים את מצוות הפרשת חלה אשר נצטוונו עליה בתורתנו הקדושה. ופרטי דיניה של מצוה זו מרובים הם, ועל כך אודה את ה' על אשר סייע בעדי, להוציא לאור עולם ספר נוסף בסדרת "השדה" העוסק בהלכות הפרשת חלה, ואמנם בשנת תשנ"ט יצא ספר על דיני חלה גם תחת שם "תבואת השדה", אלא שאותה מהדורה הייתה תמצית הדינים, וכללה 700 עמודים של פסקי הלכה, והשאר תשובות ובירורי הלכה, ומאז הוספנו עוד תשובות רבות בדיני חלה ופורסמו בשו"ת חלקת השדה בכרכים השונים, ועוד הוספנו דינים רבים ומקורות רחבים יותר במהדורה זו, עד אשר ב"ה הצטבר הספר הנוכחי ב"ה ובס"ד. ב"ה כמו בשאר הספרים גם בספר זה זכינו וחלק נכבד מן ההוראות שמענו גם ראינו אצל גדולי דורינו ובראשם מרן הראש"ל הגאון רבינו **עובדיה יוסף** זצוק"ל, ועוד מחכמי דורינו זצ"ל, ויבדל"א חכמי דורינו שליט"א, ובראשם מו"ר ועט"ר הראש"ל הגאון רבי **שלמה משה עמאר** שליט"א. יהי"ר שה' יאריך ימיהם מתוך שובה ונחת, וימשיכו להדריך את עם ישראל תורה ודעת עד ביאת גואל ועד בכלל.

ספר זה כקודמיו מסדרה זו, נכתב בלימוד יחד ובדיבוק חברים עם ידי"ג איש רם המעלה, הרה"ג רבי **משה לנדא** שליט"א העוסק בתורת זרעים תדיר, ולן בעומקם של הלכות אלו, שזכיתי והוא לי משמש כחברותא, וב"ה זכינו לעסוק בתורת שביעית, תורת ערלה, וכעת זכינו לברך על המוגמר בתורת חלה, ובע"ה עוד היד נטויה אל שאר מצוות הארץ, יהי רצון שיראה רוב נחת של תורה וקדושה מכל יוצ"ח ויזכה לראות את כל צאצאיו תחת החופה בקרוב ממש.

והנני מביע את ברכתי אל מעלת ידידי הרב **אביחי בן ססי** שליט"א, על טרחתו המרובה בהגהות, ובייעוץ על סגנון הכתיבה, ובפרט על עריכת האינדקס המצורף בסוף ספר זה, ועסק בכל זה ימים ולילות כפשוטו, למרות כל טרדותיו המרובות, ישלם ה' שכרו, ותהיה משכורתו שלימה מאת ה'. וברכה מיוחדת לידידנו המיוחד ראש חברת העיצוב "**יהודה הפקות**" על טרחתו המיוחדת והשקעתו המרובה בכל ספרי המכון וספר זה בכללם, תחזקנה ידיו, להמשיך ולזכות את עם ישראל, ויראה ברכה בעמלו. ועמם ברכתי ותודתי נתונה לשאר חברי המכון, המחלקה התורנית, המחלקה היישומית, הרבנים, מנהלי המחלקות, צוות המעבדה, מפקחים, וכל אנשי המזכירות, כל אחד לפי כבודו ומעלתו, יהי"ר שיראו ברכה בעמלם, ויראו את כל יוצ"ח הולכים בדרך ה' בלא סטייה כלל, וימלא ה' כל משאלות ליבם לטובה.

לי נאה ויאה להודות להורי היקרים א"א הרה"צ רבי **ישראל רווח** שליט"א ו**אמי מורתני** תחילי, על הדרכתם וסיועם בעצה ובתבונה בכל העניינים רוחניים וגשמיים כאחד, יהי רצון שיאריך ימיהם בטוב ושנותם בנעימים, ויזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח, יזכו ויראו בשמחתם בבריאות גו"נ. ואחריהם בקודש למו"ח רבי **אליהו פרוור** הי"ו וישלח לו רפוא"ש בקרוב ממש **ורעייתו** תחילי, שיחיו ויזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא.

ותודה והוקרה אתן, ובמזמור תודה ארנן, **לנוות ביתי רחל** תחילי, על תמיכתה כל העת, בכל מכל כל, ובפרט על זה שעקב כך שהיא נוטלת על שכמה את כל עול הבית, ואף מעול הציבור מפחיתה ממני, זוכה אני לשבת וללמוד, ולהוציא ספרים אלו לאור עולם. יהי רצון מלפניו יתברך, שנזכה יחד לראות רוב נחת יהודית מילדינו ומנכדינו שיחיו ונזכה לראותם ת"ח ויראי השם, הולכים בדרך ה', ונזכה לראות בחופתם ובשמחתם מתוך בריאות גו"נ, דשנים ורעננים, ולא תמוש התורה מזרעינו ומזרע זרעינו עד עולם, אמן.

**בברכת התורה
המחבר**

פרק ראשון חובת הפרשת חלה

א. מצות עשה מן התורה להפריש מן העיסה תרומה הנקראת חלה, וליתנה לכהן, שנאמר: "ראשית עריסותכם חלה תרימו תרומה" (צמזצג טו כ). העושה עיסה ולא הפריש את חלתה, ועבר ואכלה, עובר על לאו האמור בפרשת אמור (ויקרא כג, טו): "ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה", וחייב מיתה בידי שמים וכדין תרומה, ואם אכל בעדים ובהתראה לוקה על לאו זה כל שאכל בשיעור כזית מן העיסה. ובדינים רבים שווה החלה לתרומה, שהרי קראה הכתוב תרומה¹.

.....

ומש"כ שהאוכל טבל עובר בלאו דלא תחללו, כן הוא בגמ' בסנהדרין (דף פג ע"א), וכ"ה ברמב"ם בשה"מ (ל"ת קנג). וראה בלח"מ בהל' סנהדרין (שם) שתמה מדוע לא מנה הרמב"ם לאו זה במנין המצוות שבתחילת הל' תרומות, ולא בתחילת הל' מעשר. אמנם המשל"מ בתחילת הל' תרומות משיב שהרמב"ם הזכיר זאת בתחילת הל' מאכ"א, כי שם ביתו.

ומש"כ שדיני חלה ותרומה בדינים רבים שווים הם, ראה לשון המשנה בחלה (פ"א מ"ט), וראה את לשון הרמב"ם בהל' בכורים (פ"ה הי"ג-יד) ובהל' תרומות (פ"טו הל' כ-כא), וכ"ה לשון השו"ע (סו"ס שכג), יעו"ש. וראה עוד ברמב"ם בסופ"א דהל' תרומות שכתב שגם תרומה אינה מדאורייתא אלא כשכל יושביה עליה, שנאמר "כי תבואו", ויש מבארים שכוונתו ל"בבואכם" האמור בחלה, ועל כרחך שלמד בפשיטות שחלה

1. חובת הפרשת תרומה זו היא מלבד החובה להפריש תרומות ומעשרות מן החיטים. דיני חיוב חלה המבוארים כאן התבארו ברמב"ם הלכות ביכורים פ"ה ה"א, ובשו"ע סי' שכ"ב סעי' א. והנה שנינו במשנה חלה (פ"ג מ"א): "גלגלה בחיטים... האוכל ממנה חייב מיתה". וכן מנה הרמב"ם בהל' סנהדרין (פ"ט ה"ב) את הטבול לחלה בכלל הלוקין ויש בהם מיתה בידי שמים, וכ' הלח"מ (שם) שחלה בכלל טבל. אמנם בהל' מאכלות אסורות (בסוף פ"י) כשהזכיר טבל לא הזכיר חלה, וגם בחינוך (מצוה רפד) לא הזכיר טבול לחלה לגבי הלאו הנזכר, וכן לא הזכיר לאו ועונש במצות חלה (במצוה שפה). ואמנם במנחת חינוך (מצוה רפד) הרגיש בזה, וכתב שאף שברמב"ם בהלכות מאכלות אסורות (הנ"ל) כתב שטבל הוא הטבול לתרו"ג ותרו"מ ולא הזכיר חלה, מ"מ הדין כן גם בטבול לחלה, ועו"ע שם.

ב. משרשי המצוה, לפי שחיותו של אדם במזונות, ורוב העולם יחיו בלחם, רצה המקום לזכותנו במצוה תמידית בלחמנו, כדי שתנוח ברכה בו על ידי המצוה, ונקבל בה זכות בנפשינו, ונמצאת העיסה מזון לגוף ומזון לנפש, גם למען יחיו בו משרתי השם העוסקים תמיד בעבודתו, והם הכהנים, מבלי יגיעה כלל².

ג. חיוב ההפרשה הוא בין בזכרים ובין בנקבות, בין בישראלים ובין בכהנים, שגם הכהנים חייבים להפריש חלה מעיסתם, אלא שנוטלים את החלה לעצמם³.

וכן יש להן לא תעשה באכילת טבל כאמור בסעיף א, ונשים אסורות בכל לאו כאנשים. ומש"כ לגבי כהנים שגם הם חייבים בהפרשה, כן מבואר בתרומה, והרי חלה הוקשה לתרומה, ודין תרומה מבואר בספרי פרשת קורח, וכ"פ הרמב"ם בהל' מעשר (פ"א ה"ג), וז"ל: "לויים וכהנים מפרישין מעשר ראשון כדי להפריש ממנו תרומת מעשר, וכן הכהנים מפרישין שאר תרומות ומעשרות לעצמן, ולפי שהכהנים נוטלין מן הכל יכול יאכלו פירותיהן בטבלן, ת"ל כן תרימו גם אתם, מפי השמועה למדו אתם אלו הלויים, גם אתם לרבות את הכהנים", וביאר במהר"י קורקוס שם וז"ל: "נתבאר בהרבה מקומות, וכן הכהנים וכו' בספרי פרשת קרח: כן תרימו גם אתם למה נאמר, לפי שנאמר ואל הלויים תדבר, ישראל נותנין מעשר ללויים ואין כהנים נותנים מעשר ללויים, הואיל ואין נותנין מעשר ללויים שומע אני יהו אוכלים אותו בטבלו, ת"ל כן תרימו גם אתם תרומת ה'. ופרק הזרוע ברייתא דארבע מתנות בכרם וכו' מסיים בה:

ותרומה ממש שוין, ורק על מעשרות כתב שם מסברא [וראה שם בראב"ד ובכס"מ על הרמב"ם שם, ובט"ז על השו"ע ריש סי' שלא, ובנקוה"כ שם, וראה עוד בערוה"ש (העתידי סי' נב סעי' י), ובחזו"א (שביעית סי' ג ס"ק ט)].

2. לשון החינוך (מצוה שפה). ובספורנו (במדבר שם) כתב: "אחר חטא המרגלים הצריך גם החלה, למען יהיו ראויים שתחול ברכה בבתיהם, כאמרו "וראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך". ועו"כ שם שמקורו גם מהברכה שבירך אליהו את האשה הצרפית "כד הקמח לא תכלה" (מלכים א יז יג), כלומר העוגה הקטנה שביקש אליהו היא החלה שניתנה לו, שהוא היה כהן, וזה היה הגורם לברכה שכד הקמח לא יחסר, עי"ש. ועו"כ בפירושו הרד"ק והרלב"ג במלכים עה"פ שם.

3. הנה מש"כ שהמצוה נוהגת בין בזכרים ובין בנקבות כ"כ בחינוך שם, וכדין כל מ"ע שאין הזמן גרמא, וכמבואר במשנה בקידושין (כט ע"א),

ד. תחילת חיובם של בני ישראל במצות חלה היה מיד בשעת כניסתם לארץ, אף קודם כיבוש וחלוקה, ואף שעדיין לא הכיר כל אחד את חלקו, ואף שעדיין לא קידשו ישראל את הארץ. וכן יהיה הדין כאשר יהיה רובו של עם ישראל בארץ ישראל⁴.

.....

שושנים לדוד (הוב"ד בתוס' אנשי שם ובמקו"צ על גליון הרמב"ם), ועי"ש עוד. ובדברי הרמב"ם בפיהמש"נ אפשר לבאר בב' דרכים, או שבכיבוש קצת מחיל את הקדושה על כל א"י לענין חלה וערלה, וכעין שכ' הירושלמי ברפ"ב דחלה שמשנכנסו לארץ ירשו למפרע, או שכל יישוב שכבשו חלה עליו קדושה ומתחייב, הגם שלא כבש את כל ארץ ישראל, כשם שהיה בכיבוש עזרא כמבואר בירוש' פ"ו ה"א דשביעית להדיא. ושמא יש ראייה על פי הסוברים שיש מקומות שלפי מה שאמר להם משה הם בכלל הארץ, אבל בפועל לא נכבשו אפילו ע"י עולי מצרים, ולא נהגה בהם קדושה, ואם נימא שבכניסתם לארץ חל חיוב על כל הארץ, צ"ל גם זה בכלל? וצריך להתיישב בזה.

ומש"כ שאף טרם שקידשוהו ישראל, הנה בחידושי המאירי מגילה דף י'. [הביאו הדבר אברהם סי' י אות י, ע"ש] כתב שארץ ישראל צריכה להתקדש, ולא בשיר ובתודות כפי שמקדשין את ירושלים, אלא במאמר ובחזקה, שמחזיקים אותה בתורת ארץ ישראל. ובדבר אברהם מוסיף שא"א לקדש במאמר אלא כשנמצאים ומחזיקים בארץ, אבל כשיושבים בחו"ל א"א לקדש במאמר. ומוסיף שאפשר שהמאמר והחזקה בארץ אחת היא, ע"ש. גם

ושאר מתנות כהונה כגון זרוע אין מוציאין אותו לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי".

4. הנה בחלה נתחייבו ישראל גם קודם חלוקה, וכמבואר בספרי (פרשת שלח סי' קי, ומובא ברש"י במדבר פט"ו פס"י ח) על הפס' "בבאכם אל הארץ" (במדבר שם): "משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה... שאינן אלא לאחר ירושה וישיבה, אבל זו נאמר בה "בבאכם", משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה". ועי' בספר עץ השדה על הל' ערלה (פרק א הערה 2) מה שכתבנו בדין זה לגבי ערלה ובהשוואה לחלה, והבאנו את דברי הרמב"ם בפיהמש"נ עמ"ס ערלה (פ"א מ"ב) שכתב: "אע"ג שלא כבשו את כל הארץ", וכתבנו לדייק שמשמע קצת מהרמב"ם שהחיוב התחיל לאחר שלכה"פ כבשו חלק מן הארץ, אך אם נטעו לפני תחילת הכיבוש [דלענין ערלה תלוי בנטיעה משנכנסו ישראל, ע"ש] אף שכבר באו לארץ פטורים מן הערלה [וכן משמע בתוי"ט. אולם מלשון הספרי שהובא לעיל שכתב "משנכנסו בה" אין ראייה, אלא כוונתו שזמן תחילת החיוב הוא בכניסתם לאר"י]. אולם בספרו היד החזקה (הל' מע"ש פ"י ה"ט) כתב שמעת שבאו כבר נתחייבו, משמע שאסורים מיד עם הביאה לארץ אף שלא התחילו עדיין בכיבוש, ומשמע דלא כדבריו בפיהמש"נ. וכן דקדק בספר

ה. אין חייבים בהפרשת חלה מן התורה אלא בארץ ישראל, שנאמר: "והיה באכלכם מלחם הארץ" (נמדנל טו יט). וגם בארץ ישראל אין החיוב מן התורה אלא כששוב ישראל נמצאים בארץ ישראל, שנאמר: "בבואכם אל הארץ" (סז יח) - ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם, ורוב ישראל ככולו. ולפיכך, בזמן

התורה (כמבואר בסעיף הבא), הגם שיצטרכו קידוש לקדושת הארץ במקומות שנכבשו רק ע"י עולי מצרים וכמ"ד שקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא, מכל מקום בחלה החיוב יהיה מן התורה גם ללא קידוש נוסף. והנה מצאנו בחזו"א (שביעית כא ה) סברא הפוכה, שכ' שהפרש יש בין תרומה לחלה, שהארץ לענין תרומה התקדשה בקדושה שניה במקומות שכיבשו עו"ב, ואם יהיו רוב יושביה עליה יהיה חייב מדאורייתא, משא"כ בחלה שכל קדושתה היא בבואכם, ותלוי בקידוש מלך ונביא, לא יועיל ביאת כולכם עד שיקדשו, ודן בזה, ע"ש. והנה כל קושיית החזו"א כיצד נתקדשה הארץ אינה קשה אלא לפי הצד האמור לעיל שנתקדשה כל הארץ מיד בכניסתם קודם שהחלו לכבוש, אבל לפי הצד שלא נתקדשו בבואם לארץ אלא המקומות שכבשו, אפשר שכל מקום שכבשו התקדש בכיבוש ובמאמר, כשם שהיה בעליית עזרא, כמבואר בירושלמי בשביעית פ"ו ה"א שכל מקום שנכנסו וישבו בו התקדש, ובפרט לפי מש"כ הדבר אברהם הנ"ל שאפשר שמאמר וחזקה בארץ אחד הם. וראה עוד בירושלמי בחלה ריש פ"ב שכשנכנסו לארץ התחייבו בחלה גם בקמחים וסלתות שהיו לפני שנכנסו, ע"ש מחלוקת בטעם הדבר.

בדברי התוס' (ביבמות טז. ד"ה עמון) שגורס "שקידשו עולי מצרים", משמע שצריך קידוש הארץ. גם החזו"א (ערלה סי' א סוס"ק י"א) הוכיח מהגמ' בשבועות (דף טז ע"א) שצריך שיקדשו ב"ד את הארץ, ולפי זה מקשה החזו"א איך התחייבו בחלה מיד בכניסתם, קודם שקידשו ב"ד? ותיירץ שא"צ קידוש אלא לאותם מצוות שחיובם לאחר חלוקה, אך חלה שחיובה משעת כניסתם לארץ, אין צריך אלא קדושת אר"י שהיא ארץ קדושה ומובחרת מאליה. אלא שמ"מ יש תנאי מיוחד בחלה דבעינן ביאת כולכם, עכ"ד. ומש"כ לעיל שיש צורך לבי"ד לקדש את הארץ, ראה בגמ' בשבועות שם שכתבה שכשעלו בני הגולה הם קידשו את הארץ, וכתב רש"י שם: "לא פירש לי במה מקודשים ערי ישראל" (הביאו התוס' בערכין לב ע"ב, ע"ש). ובטו"א שם תי' שצריך שב"ד יאמרו מקודש, עכ"ד, הרי שערי ישראל צריכים קידוש לשאר דינים כגון בתי ערי חומה, והוסיף החזו"א (סח) ומשמע דכמו שערי ישראל צריכים קידוש, ה"ה ארץ ישראל כולה, ע"ש, והגם שיש מקום לחלק בין ערי ישראל לשאר ארץ ישראל, מכל מקום למעשה החזו"א נקט שהדינים שוים. וכן מבואר במאירי הנ"ל. ולכאורה כן יהיה הדין גם כשבמהרה בימינו יהיו רוב ישראל על ארצם, והיו חייבים בחלה מן

הזה שאין רוב עם ישראל בארצו, אינה נוהגת מצות הפרשת חלה בארץ ישראל אלא מדברי חכמים, ואף לאחר שהופרשה החלה קדושתה רק מדרבנן [וע"ע להלן בפרק ב סעיף ג] ⁵.

.....

תירץ שפסוק זה נצרך מפני שרבי עקיבא למד מפסוק זה שגם עיסת חו"ל שנתגלגלה בארץ, חייבת, וכיון שעכ"פ מקרא זה שמעינן דהכל תלוי בגבולות א"י לכל דבר, לכן הביא מקרא זה, ע"ש.

ומש"כ שחלה בזה"ז דרבנן, שנינו בגמ' בכתובות (דף כה ע"א) שרבנן דבי רב סברו לומר שאפילו למ"ד שתרומה בזה"ז דרבנן, חלה דאורייתא, שהרי התחייבו ישראל בחלה מיד בכניסתם לארץ, ואכלו מלחם הארץ, ואין מצותה כתרו"מ שלא התחייבו עד לאחר ירושה וישיבה. אולם רב הונא בריה דרב יהושע חלק ואמר שאפילו אם תרו"מ בזה"ז דאורייתא, חלה דרבנן, מאחר שתלה הכתוב מצותה ב"ביאת כולכם". ולהלכה פסק הרמב"ם בהל' בכורים (פ"ה ה"ה), וכ"ה בשו"ע (סי' שכב ס"ב), שחלה מדרבנן בזה"ז. ומש"כ שרוב ישראל ככולו כן הוא לשון הריטב"א בכתובות שם, וכן הוא לשון החינוך (מצוה שפה), ובעוד ראשונים.

במנחת חינוך (שם אות ג) כתב שמה שכתב החינוך ושאר ראשונים שחלה נוהגת בא"י רק בזמן שכל [או רוב] יושביה עליה, אין כוונתם שברגע שכבר אין כל יושביה עליה יהיה פטור, וכדין יובל שמשגלו עשרת השבטים בטל היובל, אלא הכוונה שהכיבוש צ"ל ע"י כל ישראל, כפי שהיה בימי יהושע, ולאחר כיבוש זה היה החיוב

5. הרמב"ם בהל' בכורים פ"ה ה"ה כתב: "אין חייבים בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד, שנאמר "באכלכם מלחם הארץ". והנה במשנה בקידושין (דף לו ע"ב) מובא הכלל שכל המצוות התלויות בארץ אין נוהגות אלא בארץ, ולפי זה יש להבין מדוע הרמב"ם ציטט את הדין מן הפס' הנ"ל, והלא חלה היא בכלל שאר מצוות התלויות בארץ, וכדמוכח בירושלמי (בפ"ק דקידושין בסוף הל' ח) שהקשה למה לא מנו במשנה הנז' גם את חלה בכלל היוצאים מן הכלל שאף שתלויה בארץ מ"מ נוהגת גם בחו"ל [שחלה נוהגת בכל מקום - פנ"מ שם. או עיסת חו"ל שנתגלגלה בארץ שחייבת - קרבן העדה שם]. וכן נראה מדברי רש"י בגמ' בקידושין (דל"ז ע"א בד"ה חובת קרקע), שמבאר שתלויות בארץ היינו שמוטלת על הארץ או על הגידולין, ובכלל המצוות כלל גם מצות חלה. ואמנם בספר המקנה בקידושין שם כתב שדעת הבבלי שחלה אינה בכלל מצוות התלויות בארץ, מאחר שתלויה בגלגול, והוי חובת הגוף, ע"ש. ובדבריו מיישב גם שלכן צריך ללמוד מהפסוק שרק עיסת הארץ חייבת בחלה, עכ"ד. אמנם ראה בדרך אמונה (פ"ה ה"ה ביאה"ל בד"ה שנאמר) שכתב להקשות על דבריו, ומבאר שמצוה התלויה בארץ אינה דווקא מצוה שחלה במחובר, אלא היא מצוה הנעשית בגידולי קרקע. ומה שקשה מדוע לא למדו שמצותה רק בארץ מדין מצוות התלויות בארץ,

ו. חכמים תיקנו להפריש חלה גם בחו"ל בכל הארצות, וזאת כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל, ובזה שונה מצות חלה מהפרשת תרומות ומעשרות שאינה נוהגת בחו"ל אפילו מדרבנן. ולהלן בפרק שני ביארנו דיני הפרשת חלה בחו"ל ובגבולות השונים⁶.

(ח"א יו"ד סי' כ"ב), וכתב שם שהעיקר שאף לאחר ההפרשה הוּיָא רק מדרבנן, והוכיח כך מהגמרות בכמה דוכתי, וכן מדברי הירושלמי, וכל זה בהיפך מסברת הרבנים הגאונים קול סופר ואהל אברהם, יעו"ש [וראה עוד בטור סוף סי' שכב שמבאר שבחלת א"י לא התירו אפילו לכהן קטן, והוסיף טעם שיש מ"ד שהוא דאורייתא. וכ"הב"י שם שהטור לא נמנע מלהזכירם אף שאין הלכה כמותם משום שיש ס"ד לומר כן. והוסיף הפרישה סק"ג שכיון שיש מי שסבר כך יש לנו להחמיר, ומה שצייין זאת הפרישה בשם ב"י, למעשה בבית יוסף עצמו לא כתב כך במפורש, יעו"ש].

6. כן פסק הרמב"ם (שם) בהל' ז, ובשו"ע (שם) סעי' ג, ובזה שונה מדין תרו"מ שתיקנו חכמים להפריש רק במקומות הסמוכים לא"י, וכמו שביארנו בספר קצירת השדה בפרק הראשון, יעו"ש. והטעם שהחמירו בחלה יותר, ביארו בתוס' בקידושין (לו ע"ב ד"ה כל) שחלה דומה יותר לחובת הגוף, שהרי החיוב בא ע"י הגלגול שהאדם עושה. וע"ש חילוק נוסף. וע"ע בדרך אמונה (פ"ה הי"ב) בביאור ההלכה מש"כ בזה.

מן התורה אף לאחר שגלו עשרת השבטים, ובאותה ארץ שנשארה ביד יהודה היתה חייבת, ולא בטלה הקדושה עד גלות בבל, שאז בטלה קדושת הארץ, ואף בימי עזרא שחזרה ונתקדשה, מ"מ לא היתה ביאת כולם, וע"כ פטורה. עכ"ד. אמנם יש לעיין בדבריו, שהרי חיוב חלה לא תלוי בכיבוש, שהרי מיד שנכנסו התחייבו וכפי שביארנו לעיל בהערה 4, ואם כן לא הכיבוש בפועל החל את הקדושה והחיוב, וצ"ע [וידידי הגרמ"ל שליט"א רצה לבאר את דברי המנח"ח בדרך אפשר שלמד כמו שכתב הרמב"ם בפיהמש"נ הנ"ל בהערה 4 שהגם שלא צריך כיבוש כל ארץ ישראל מ"מ כיבוש קצת צריך כדי להתחייב, וכמשמעות הירושלמי בשביעית פ"ו הנ"ל שכתב לגבי עליית עזרא שכל מקום שהתיישבו התחייבו. והגם שלא כתב כך בספרו היד החזקה, וכמבואר לעיל. ועפ"י רצה ליישב דברי החזו"א זצ"ל הנזכר בהערה הנ"ל שהקשה היאך בפועל נתקדשה הארץ לולי הכיבוש? ולדברי הרמב"ם בפיהמש"נ ניחא].

ומש"כ שגם לאחר ההפרשה קדושתה רק מדרבנן, הנה כבר האריך בזה מרן ג"ע הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל בספרו שו"ת יבי"א

ז. חובת הפרשת חלה נחלקת לשלש דרגות חיוב: א. מקומות שנכבשו גם על ידי עולי בבל. ב. מקומות שנכבשו על ידי עולי מצרים בלבד. ג. חוץ לארץ. וכיון שבמקומות שכבשו רק עולי מצרים ובחו"ל החלה טמאה, תיקנו חכמים להפריש בהם שתי חלות אחת לשריפה והשניה לכהן. ולהלן בפרק שני ביארנו את פרטי הדינים בארץ ישראל לגבולותיה השונים, ודיני ההפרשה בחו"ל, ראה שם⁷.

ח. גם בזמן הזה שכל העיסות טמאות אף בארץ ישראל, פסקו הרמב"ם והשו"ע שנשארה עדיין התקנה הראשונה, שבמקומות שכבשו עולי בבל מפרישים רק חלה אחת שנשרפת, ובשאר מקומות מפרישים שתי חלות, ואף על פי כן, מנהג ישראל בכל מקום שהם, להפריש רק חלה אחת, ושורפים אותה⁸.

להפריש אחד בכל מקום, וכדלהלן]. ובטור הביא את שתי הדעות לגבי עולי מצרים וחו"ל, ומאידיך במקומות שכבשו גם עולי בבל אין מפרישין אלא חלה אחת, וכ"ה באור זרוע (ח"א סימן תנ"א) בשם רבינו יצחק בר אברהם, ובכפתור ופרח (פט"ו), וכ"כ הרשב"א (פסקי חלה ש"ד פ"א), ועוד. אמנם דעת הרא"ש (הל' חלה ס"ס יד) דכיון שאין הזאה בא"י, ודין חלה טמאה שתשרף, צריך להפריש חלה שניה לכהן, וכך נוטה הסברא דלמחר יבנה בית המקדש ויהיו סבורים שאינו דין שתיאכל שום חלה ע"ש, וכ"כ התוס' עמ"ס בכורות (דף כז ע"ב בד"ה וכי) והביא דעה זו באו"ז הנז', יעו"ש. אלא שההלכה הרווחת שבזה"ז אין נותנים חלה לכהן בא"י, ועל כן בגבולות עולי בבל מפרישים חלה אחת ואזלה לשריפה,

7. ראה להלן בריש פרק שני, והבאנו שהטעם להפריש שתי חלות גם במקומות שנכבשו ע"י עולי מצרים הוא מפני שטומאתה של החלה הראשונה אינה ניכרת, על כן עשו היכר שלא יטעו לומר שדין חלה טהורה הוא בשריפה, שהרי לדעתם נשרפה החלה מבלי שנטמאה, אולם לאחר שחייבוהו להפריש חלה שניה שנאכלת, הרואה יתן אל לבו להבין טעם הדבר, או ישאל לחכמים ויסבירו לו. ועי"ש בהרחבה.

8. הנה להלכה כתב הרמב"ם (פ"ה ה"ט) שגם בזה"ז מפרישים בארץ עולי בבל חלה אחת, ובעולי מצרים ובחו"ל שתי חלות וכן כתב השו"ע (שם ס"ד). וכבר כתבו כן להלכה בעל הלכות גדולות (הל' חלה), וכ"ד תוס' בחולין (דף קד ע"א) בסוד"ה חלת [אלא שמביא שיש מקומות שנהגו

ט. עיסה מתבואת ארץ ישראל שנתגלגלה [כלומר שהבצק נילוש, ולא זמן נתינת המים] בארץ ישראל חייבת בחלה מן התורה, ואם נתגלגלה בחו"ל פטורה מן התורה, וחייבת מדבריהם כדין עיסת חו"ל. ואם נתגלגלה בארץ ישראל והוציאה לחו"ל בעודה טבל, דעת רוב הפוסקים, שנשאר דין העיסה כדין עיסת אר"י, ויש חולקים שכל שהיא בחו"ל דינה כעיסת חו"ל. ואם בזמן גלגול העיסה באר"י חשב שזה על דעת להוציאה לחו"ל והוציאה לחו"ל, רבו הפוסקים שלהלכה ובפרט בזה"ז דינה כדין עיסת חו"ל. ומכל מקום בכל האופנים מפריש חלה בברכה, ויש להימנע ולא להפריש חלה מאופן חיוב אחד על משנהו מחמת הדעות השונות.⁹

נוהגים אלא בחלת האור ובלא שיוור...". ובב"י סי' שכג הביא את דברי ספר התרומה שכ' כע"ז, וכ' טעם נוסף, שמא אין הדין ברור שמוותרת החלה השניה למי שטומאה יוצאת מגופו. וכבר כתב רבינו הרדב"ז בשו"ת (ח"ג סי' תתס"ד) שמנהג אבותינו כיום להפריש חלה אחת לאור, וכדברי הטור, ועי"ש שהליץ על המנהג, אלא שכתב שמעיקר הדין היה צריך להפריש שתי חלות, אלא שמנהג אבותינו תורה היא. וכ"כ להדיא המהר"י קורקוס בהל' ביכורים בפ"ה סוף הל' ט, שכן המנהג כיום בחו"ל להפריש רק חלה אחת לאור, עי"ש, וכן מנהג העולם, ועל כגון זה נאמר פוק חזי מאי עמא דבר, וכן המנהג הלכה למעשה.

9. דין זה נתבאר יחד עם שאר הדינים בהערה הבאה, קחם משם ויערב לך. ומה שכתבנו שזמן עשיית הבצק הוא הקובע כ"כ המנחת חינוך (מצוה שפה סוף סק"ג), וכן כתב הגר"א ביו"ד סי' שלא (ס"ק כט) שזמן נתינת המים אינו אלא כעונת

וכמבואר בשו"ע ובכל האחרונים. וע"ע בחזו"א (שביעית סימן ה' סק"ד) שהוסיף שמכיון שאין מצוות נתינה מפרישין בא"י חלה אחת.

אמנם בשאר אר"י שלא נכבשה ע"י עולי בבל פסק השו"ע שם (סו"ס ד) וז"ל: "ובזמן הזה, שאין עיסה טהורה מפני טומאת המת, מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל, אחת ממ"ח, ושורפין אותה, מפני שהיא טמאה. ומכזיב ועד אמנה מפרישין שנייה לכהן לאכילה, ואין לה שיעור, כשהיה הדבר מקודם", ובסעי' ג וסעי' ד שם לגבי חו"ל כתב שאם יש כהן טהור יפריש גם בימינו אחת ויתן לכהן, ואם לאו יפריש שתיים, אחת לשריפה, והשניה נותן אף לכהן טמא, עי"ש. אלא שכבר כתב הרמ"א שם שהמנהג פשוט בכל הארצות האלו להפריש רק חלה אחת ושורפין אותה, ומקורו מהר"ש והרא"ש במשנה בחלה שם. וכ"כ הרשב"א בפסקי חלה שער ד: "ושמעתי שיש מקומות שעדיין נוהגים להפריש שתיים, אבל בכל הארץ הזאת וכן בצרפת אין

י. עיסה מתבואת חו"ל שנכנסה לארץ, אם נתגלגלה בחו"ל, והכניסה בעודה טבל לארץ, יש הסוברים שדינה כדין עיסת חו"ל, ויש אומרים שיש לחייבה מדבריהם כדין עיסת ארץ ישראל. ובהערה ביארנו, אם נתגלגלה בחו"ל והפריש חלה ואחר כך נכנסה לארץ, האם יפריש חלה פעם נוספת, וכן אם גלגל בחו"ל על דעת להכניס לארץ ישראל, ראה שם. ואם גלגל בארץ ישראל מקמח חו"ל, דעת רוב הפוסקים שחייב מדין תורה וכדין עיסת ארץ ישראל, ויש הסוברים שרק מדרבנן דנים אותה כדין עיסת ארץ ישראל. ולמעשה בכל האופנים גם אם חייב רק מדרבנן יש להפריש בברכה, אלא שיש להימנע ולא להפריש מאופן חיוב אחד על משנהו, כגון עיסה שנילושה מקמח חו"ל והאחרת מקמח א"י, ובלא"ה יש שכתבו שגם אם עיסה מקמח חו"ל חייבת בחלה מהתורה, מכל מקום נחשבת מין שונה מעיסה מקמח ארץ ישראל, ואין מפרישין מזו על זו¹⁰.

שמה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה", ר' עקיבא דרש - שמה אתם חייבים בין בפירות הארץ בין בפירות חו"ל, ואילו ר' אליעזר דרש "מלחם הארץ" ולא מלחם חו"ל. ופסק הרמב"ם (בהל' בכורים שם ה"ו) כר"ע שפוסט מדאורייתא עיסה שנתגלגלה בחו"ל, אף שהקמח מתבואת א"י, והקובע לפטור הוא מקום הגלגול, אך אם הגלגול היה בא"י חייב [אף שהקרימה בתנור היתה בחו"ל, ובזה דלא כר"ע, וכמבואר להלן. ועי' בביאור הרדב"ז שם]. ודעת היראים (מצוה קמח) שקיי"ל כדברי המחמיר, כלומר שכשנתגלגלה העיסה בחו"ל יהיה חייב אם הקמח מא"י, יעוי"ש. ומש"כ הרמב"ם שבנתגלגלה בחו"ל פטורה כתב הראב"ד לפרש שפטור בחו"ל מן התורה אולם מדרבנן יתחייב,

המעשרות, ואינו זמן החיוב, וראה עוד מו"מ בגדר זמן נתנית מים בחי' הגר"ח (פ"ח מביכורים ה"ו), ובס' זכרון שמואל (סי' ט), ובמשנת ר' אהרון זרעים (סי' יז-יח), ויעוי' עוד להלן פרק שישי הערה 1 בד"ה ורבינו, מה שהבאנו את לשונו של המהר"י קורקוס שכתב: "נמצא לפי זה דנתנית קמח במים דהיינו בתחלת עירוב העיסה הוי כמו עונת המעשרות דילפינן מקרא דמשהביאו שלישי ראוי לתרום ולעשר, וגלגול דהיינו גמר עירוב העיסה הוי כמו מירוח שאז חל עליו החיוב ואינו יכול לאכול אפילו עראי עד שיעשר", יעוי"ש.

10. שנינו במשנה בחלה (ריש פרק שני) "יצאו מכאן לשם [מארץ ישראל לחו"ל], ר' אליעזר מחייב ור' עקיבא פטור". ושניהם למדו דבריהם מהפס' "בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם

שאינן לחלק בין נקבעו למעשר בארץ ישראל בין לא נקבעו, לעולם פטורין, מדרשה דקרא שנאמר אני מביא אתכם שמה, שמה אתם חייבין בחוץ לארץ פטורין, אבל פירות חוץ לארץ שנכנסו לארץ דחייבין דין הוא שאינן חייבין אלא בנקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו לארץ, כיון שאף חיוב זה אינו אלא מדבריהם, דמדאורייתא בכל ענין פטור כיון שגדלו בחוץ לארץ, אלא דמדבריהם חייבין דכיון שנקבעו למעשר בארץ ישראל, מיחלפו בפירות שגדלו בארץ ישראל, אבל אם נקבעו כבר למעשר בחוץ לארץ ואחר כך נכנסו לארץ ישראל לא מיחלפי בפירות ארץ ישראל, וכן בחלה אינו חייב בנכנס לארץ ישראל אלא מדבריהם, ובנכנסו לארץ בעודן פירות דהיינו קודם גלגול. והא דלא כתב הרמב"ם כן גבי חלה היינו לפי שאין דרך להכניס לאחר גלגול העיסה, אבל תבואה אדרבה אין דרך להכניסה בשבלין קודם מירוח אלא לאחר מירוח, ולהכי צריך לפרש דאינה חייבת בתרומה ומעשרות אלא בנכנסו קודם מירוח ונקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו, כן נראה לעניות דעתי פירוש דברי הרמב"ם בזה, אבל בספר כסף משנה כתב לפרש על שני דרכים ואינם מתיישבים כלל לפי עניות דעתי, עי"ש, עכ"ד. והנה מה שכתב על דברי הכסף משנה כוונתו במה שכתב הכסף משנה על הרמב"ם בהל' תרומות שם, שהקשה על דברי הרמב"ם שכתב ואם נקבעו למעשר וכו', "לכאורה נראה מדברי רבינו שהוא מחלק בין חלה למעשרות בפירות ח"ל שנכנסו לארץ, שחייבים בחלה מדאורייתא, ובמעשרות אינו חייב אלא מדבריהם. ויש לתמוה מאחר דמקרא

וכבר כתב המהר"י קורקוס בסו"ד שדין זה פשוט, וכ"כ בכס"מ שם, עי"ש. ומ"מ אחר שנתגלגלה העיסה בחו"ל וכל חובתה מדרבנן, כך יישאר דינה גם אם יכניסו את העיסה לאחר האפייה לארץ ישראל, שהרי בשעת חובתה היתה פטורה. ולהלן בסעיף הבא ביארנו את הדין היכא שהכניסה לארץ כעיסה ואפואוה בא"י, עי"ש. והנה מפורסמת היא מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בהלכות תרומות (פ"א הכ"ב) שנחלקו בזה"ל: "פירות א"י שיצאו חוצה לארץ פטורין מן החלה ומן התרומות ומן המעשרות, שנאמר אשר אני מביא אתכם שמה, שמה אתם חייבין, בחו"ל פטורין, ואם יצאו לסוריא חייבין מדבריהם. וכן פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה, שנאמר שמה, שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות חוצה לארץ. ואם נקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו לארץ חייבין במעשרות מדבריהם", עכ"ל הרמב"ם. ומשיג עליו הראב"ד בזה"ל: "פירות ארץ ישראל שיצאו לחוצה לארץ וכו'. א"א ולי נראה שלא נחלקו ר"א ור' עקיבא בזה, אלא בחיוב תורה ובפטור תורה, דר"א אזיל בתר גמר פרי, ורבי עקיבא אזיל בתר מקום קביעות למעשר דהיינו מירוח, אבל מדרבנן מיהא אף על פי שיצאו ח"ל ונמרחו שם חייבין מדרבנן, משום דלא גריעי מפירות שנער ומצרים ועמון ומואב, ועוד שלא יאמרו ראינו פירות הארץ שנאכלין בטבלם, ומי שאינו מודה בזה טועה", עכ"ל. והנה הטור הביא את לשונו של רבינו הרמב"ם, וכתב שם הב"ח (יו"ד סו"ס שלא) בזה"ל: "נראה דברי שא ביצאו מארץ ישראל לחוץ לארץ סבירא ליה להרמב"ם